טאג-טעגליכע ארבייט פון אידי-שען נאציאנאל-פאנד

(דריטער ארטיקעל)
פון דר. צבי כהן

דער נאציאנאל פאנד האט פארשי־דענע מיטלען צו זאמלען געלדער ביים אידישען פאלק. די דאזיגע מיטלען זענען שוין אנערקענט געוואָרען כמעט פון אלע אידען, און ווערען באטראכט פאר די וויכ־טיגסטע אָרגאנען אויף אויסצולייזען די ערד פון ארץ ישראל. די מיטלען זענען פאלגענדע:

א) די בלויי־ווייסע באקסעס — יע־דען אידען, ניט דוקא נאר די וואס עס זענען ציוניסטען, איז באקאנט די בלויי־ווייסע באקס פון נאציאנאל פאנד. די דאזיגע באקסעס זענען איינגעפיהרט גע־וואָרען באלד נאָך דער נאציאנאל פאנד איז געגרינדעט געוואָרען, אין יענע צייטען האט מען נאָך ניט געקאנט חלומ'ן פון גרויסע געלדער פאר'ן ציוניזם. די טרע־גער פון דעם ציוניסטישען געדאנק זענען דעמאָלט געווען גרויסע אן ריזיגע געל־דער ווי מען זאמעלט עס איצט. א חוץ דעם זענען דעמאָלט צוגעשטאנען צום ציוניזם נאר די אריגע און עלעגדע פון דער אידישער גהעטא, און קיין גרויסע געלדער האט מען ביי זיי ניט געקאנט קריגען, אזוי ארום איז געשאפען געווא־רען די פושקע אדער די באקס (ווי עס הייסט אין אמעריקע) פאר'ן נאציאנאל פאנד.

די פושקע איז אבער ניט געווען קיין נייע איינפיהרונג; די צדקה־פושקע בכלל איז שוין אן אלטע אינסטיטוציע ביי אי־דען, און וואס עס איז שייך בנוגע ארץ ישראל, עס איז א סברה, אז נאָך אין 17־טען יאָהר הונדערט האט מען געזאמעלט געלדער אין אזעלכע פושקעס אין גלות אויף אויסצוהאלטען די אידען וואס מען זעט זיך מתנדב צו פאהרען קיין ארץ ישראל און דארטען צו דאוונען און לערי־נען. עס איז באקאנט די פושקע זאמלונ־גען פאר ר' מאיר בעל הנס און פאר נאָך אנדערע אינסטיטוציעס פון אלטען ישוב. דער נאציאנאל פאנד האט אלזאָ די דאָ־זיגע פושקע פארם באנייט. ער האט גע־נומען א טראדיציאנעלע זאך ביי אידען און עס געגעבען א נייעם לבוש.

אזוי ארום איז די בלויי־ווייסע פושקע מיט אמאל געוואָרען א ליבער און אנ־גענעהמער גאסט אין אין פיעל אידישע הייזער אין אייראָפּע. שפּעטער האט מען די בלויי־ווייסע פושקע אויך איינגעפיהרט אין אמעריקע, וואו זי האט געקראָגען דעם נאמען „נאציאנאל פאנד באקס".

אין די באקסעס ווערען אריינגעוואָר־פען געלדער ביי פארשידענע געלעגענ־הייטען, דורך דעם וויזען מיר ארויס אונ־זער ווילען אויסגעלייזט צו ווערען און אויסצולייזען דעם אידישען באדען. אויף אלע אידישע שמחות ווערט געזאמעלט געלט פאר'ן אידישען נאציאנאל פאנד. די דאזיגע אינסטיטוציע איז שוין אזוי באליעבט געוואָרען ביי אלע אידען, אין אלע לענדער, וואו זי געפינען זיך, אז אין די פאר מלחמה יאהרען, ווען מען האט זיך ערנסט גענומען אויסצולייזען פיעל ערך פון ארץ ישראל, האט די באקס געשפּילט א גרויסע ראָלע און אריינגע־בראכט גרויסע געלדער.

לויט א חשבון פון די העדקוואָרטערס געפינען זיך איצט אן ערך איבער 800 טויזענט נאציאנאל פאנד באקסעס אי־בער דער גאנצער וועלט, דער געבריידט פאר באקסעס אין אבער אויסגעשטיגען, אז מיט'ן אנהויב פון דער אינדוסטריע־ענטוויקלונג אין ארץ ישראל, האט זיך געגרינדעט אין ירושלים א פאבריק צו מאכען נאציאנאל פאנד באקסעס. די פאבריק פארנעמט זיך נאר מיט אויס־ארבייטען אזעלכע באקסעס פאר'ן נאצי־אנאל פאנד.

די דאזיגע פאבריק פארטיגט אויס יערען טאָג 3000 באקסעס. מען ערוואַרט, אז נאר אין ניכען וועלען זיך געפינען נאָ־ציאנאל פאנד באקסעס אין א מיליאָן אי־דישע הייזער איבער דער גאנצער וועלט.

לויט א חשבון פון נאציאנאל פאנד העדקוואָטערס געפינען זיך שוין אין די מדרח אייראָפּעאישע לענדער נאציאנאל פאנד באקסעס אין 70 פּראָצענט פון די אידישע הייזער. פאראן פיעל שטעדט וואו אין יעדען אידישען הויז איז דאָ א נאציאנאל פאנד באקס.

עס איז כאראקטעריסטיש, אז לויט א חשבון וואס איז געמאכט געוואָרען אין יאהר 1926, איז 29 פּראָצענט פון די זעקס מיליאָן דאָלאר וואס דער נאציאנאל פאנד האט אינוועסטעט אין לאנד־קניות און אין אימפּרוואוומענטס געזאמעלט גע־וואָרען דורך די נאציאנאל פאנד באקסעס. דאס לאנד וואס דער נאציאנאל פאנד האט געהאט פאר די 6 מיליאָן איז שוין דעמאָלט אין יאהר 1926 ווערט געווען 10 מיליאָן דאָלאר, און איז איצט ווערט פיעל מעהר.

אט דאס איז דער כח פון די גראָ־שענס און פענס, פון די נאציאנאל פאנד באקסעס.

2) פלעג־טאג — א צווייט מיטעל וואס איז באקאנט מערהרסטענטייל אין אמעריקע, איז דער פלעג־טאג, אדער בלומען טאג.

דער ערשטער פלעג טאָג אדער בלו־מען טאג וואס דער נאציאנאל פאנד פון אמעריקע האט איינגעפיהרט איז געווען אין פורים 1915. זייט דאן פיהרט זיך דער נאציאנאל פאנד, אז ער מאכט צוויי פלעג טעג אין יאָהר, איינמאָל אין זומער, אין יוני, און איינמאָל אין ווינטער, אין דעצעמבער. די פלעג טעג זענען א גרויס טער מיקור פון הכנסה פאר'ן נאציאנאל פאנד; אין יאהר 1921 איז פון דער אל־געמיינער סומע 156,000 דאָלאר פאר'ן נאציאנאל פאנד 70,000 דאָלאר געקומען פון די פלעג טעג, דאס הייסט, 45 פּראָ־צענט פון נאנצען איינקומען. א חוץ דעם וואס די בלומען טעג ברענגען אריין אזא גרויסע סומע האבען זיי אויך א גרויסע פּראָפּאגאנדע באדייטונג. אין די טעג ווערט די פראגע פון אויסקויפען די ערד פון ארץ ישראל אויסגעבראכט אין דער נאס אריין און פארגעלייגט פאר אידען שידענע שטעדט און לענדער.

4) ירושות — א גרויסער איינקונפט פאר'ן נאציאנאל פאנד שטאמט אויך פון ירושות. וואריטע אידען פארשטעהען, אז איידער זיי געהען אוועק פון דער וועלט זאָלען זיי עפּעס געבען פאר'ן אידישען פאָלק, און די בעסטע מתנה איז צו געבען עס פאר'ן נאציאנאל פאנד וואס ווערט אויס די ערד פון ארץ ישראל, אזוי ארום ווערט פארבונדען דער נאמען פון נדבן אויף אייביג מיט גאולת הארץ.

אט זענען א פאר נעמען פון די וואס נאציאנאל פאנד:

לאָאל נאָן ז'ל, מאָלטוע 17,000 פונט
בריך כהנא ז'ל, רומעניען 6,000 „
ל. לאוועבלום ז'ל, עננלאנד 4,000 „
ה. לעווינסאָן ז'ל, א"י — 3,400 „
דוד אוז אפּניע וואלפסאָן ז'ל 3,000 „
צבי מילער ז'ל, אמעריקע 2,882 „
חיים כהן ז'ל, פּוילען — 2,300 „
ה. באמידא ז'ל, נריסענלאנד 2,000 „
הערמאן קאָנהיים ז'ל אמער. 2,000 „
דר. נאדראָן קלאטשקא ז"ל,
אמעריקע — — — 2,000 „
טשארלס נאדפיעלד ז"ל,
אמעריקע — — — 2,444 „
יואל לעוויי ז"ל, עננלאנד 1,755 „
מענדיל פאנער ז'ל, עננלאנד 1,418 „

5) סטעמפּס אדער מארקען — באלד נאָך דער גרינדונג פון נאציאנאל פאנד האט מען ארויסגעלאזען סטעמפּס וואס מען זאָל אנקלעבען אויף בריעף און אויף פארשידענע אקטען. די ערשטע סטעמפּס האבען געהאט א מען דוד צייכען. די סטעמפּס זענען באלד געוואָרען פאפולער און האבען אויך געקראָגען א גלעט ווערט. אין פיעל ערטער האט מען עקסטרא אויף יומים נוראים געשיקט וואונש־בריעף מיט אזעלכע סטעמפּס, און אזוי האט מען אויך געמאכט א געברויך אויף די סטעמפּס ביי אנדערע געלעגענהייטען. אין דער צייט פון דער מלחמה האבען די אי־דישע פאלאָניעס גענוצט די סטעמפּס אויף צושיקען בריעף פון אין קאלאָניע אין דער צווייטער אלס רעגולערע סטעמפּס.

דער באגרינדער פון דער סטעמפּס אינסטיטוציע איז געווען דער פארשטאָר־בענער קרעמענציקי, וועלכער איז אויך געווען דער ערשטער מענעדזשער פון נאָ־ציאנאל פאנד, אבער כאטש מען האט שוין ארויסגעגעבען פארשידענע סאָר־טען פון סטעמפּס האבען זיי אבער קיין גרויסען איינקונפט ניט געבראכט, בלויז אין א טייל לענדער בראנגען זיי נאָך עפּעס אריין, אין מענערע האט מען אריינ־געקראָגען פון סטעמפּס אין פיסקאל יאהר ווי: 1928־1929 — די סומע פון 510,14 דאָלאר.

אט די מיטלען צוזאמען מיט דעם נאָלדענעם בוך זענען די הויפּט איינ־קונפט קויעלען פון נאציאנאל פאנד. יע־דער איד האט אלזאָ א מעגליכקייט צו צו העלפען אויסלייזען די ערד פון ארץ ישראל אויף אינעם פון די פארשידענע מיטלען און צו פארבינדען אויף אייביג זיין נאמען מיט דעם לאנד פון די אידען. דאס איז דער שעהנסטער מאט וואס א איד קאן מאַן פאר זיין פאלק, וואס ער זאָל דערביי האבען א גרויסע באלוינונג ווילנער מאהיקאנער פון דער העברעאישער און אידישער ליטעראטור, און ווער עס האט נאכגעפאָלגט די פיעלע אומצעהליגע אדער א מיטיק, אדער א קאמבמעשער מאדע, מעהר אין די אינען, ווי זי. רויי־כערען, ווי געוואנט, אין אבער בעהר רויש־מיטעל, ווי אנדערע מאדעס. אין ווער עס געוואוינט זיך צו צו דעם, קען ער פון דער ליידענשאפט אזוי גיך ניט פטור ווע־רען, פונקט ווי א שבור פון זיין חשק צום טרינקען!

און די יונגע פרוי איז צו סטיטולי־רען איהרע געהיימע באנעהרען מיט ערוואצטיטלען מעהר געוויגט. ווי דער מאן, ווייל דער לעצטער האט ניט אזא בושה־געפיהל, ווי די פרוי, און זיין קאנ־ווענציאנעלע מאָראל ווערט פון דער גע־זעלשאפט אזוי ניט באוואכט, ווי די מדות פון דער פרוי. דאס וואס איהם אין אפּ־ציעל דערלויבט צו טאָן, וועט ניט אזוי לייכט טאָלערירט ווערען פון דער "ביר־גערליכער" עפענטליכקייט ווען זי. וועט עס טאָן!

זענען פאר דער לייכטיגער סטיי־לישפאזירענדער פרוי אזעלכע סטימולען, ווי רויכערען, טרינקען און טאנצען דורך די נעכט, כמעט דער איינציגער אויס־וועג צו אפּקוילען איהר באַעהר און צו פארשטעלען איהרע סדרות/רוגע פארלאנגען פון איהרע געוועהנליכע ניט־דענקענדע מיט־מענשען. ניט אלץ אבער דער פרוי, מאן ווייב, דאס מוזען מיר צוגעבען, ווי פארגעשריטען מיר זאָלען ניט זיין. אויב די קאנזערוואטיווע מיר זענען ניט זיין קיין אבזיכטס־ווייב, למשל, א דאנק די צייר־ריי־טעכניק און קען נאָך דערלייכטען פרויען אין מאנסבילישע ספּארט־אקטיוויטעט, קען זי זיך אבער ניט פארשטעלען פאר קיין פאל א ווייבערישען פאלקאָוניק אין א שלאכט, א פרוי, וואס פסק'ענט דערלייגט זע שאלות און קנעלט עברי און שולחן ערוך מיט קינדער, אדער א פרוי, וואס שטעהט פאר'ן עמוד, צי וואס שמידט פארקאוועס, להבדיל...

פאר דער פרוי אלס איידעלער צאר־טער געשלעכטער און שעהנער מין, איז דאס רויכערען ניט בלויז אומעכטעטיש, נאר אומגעזונט — א סך שעדליכער ווי פאר'ן מאן, ווייל זי איז עכפּינדליכער צו לונגען ליידען און לייכטער דיספּאָ־נירט צו קראנקהייטען פון די אטעמונגס אָרגאנען. די פרויען ווייסען עס און פיהלען עס.

זיי וואָלטען פיעלייכט פארציכטעט אויף דעם "סטיילישען" מאמענט פון רויי־כערען, אבער זיי איז שווער צו באצייגי־גען די לייידענשאפט, נאָך שווערער, ווי מענער, ווייל די לעצטע זענען פון דער נאטור באגאבט מיט מעהר ווילענס־קראפט און זעלבסט־באהערשונג, ווען דאס איז נייטיג.

דאס איינציגע מיטעל געגען דער פרויען־געוואוינהייט צו רויכערען, איז צו באזייטיגען די שעדליכע מאדע, לפחות, פון יונגען דור, און צו אנפיהרען א ברייט־טע פּראָפּאגאנדע צווישען די מיידלאך פון סעניאר האי־סקול עלטער געגען דעם פּיסטען אויסערליכען פּאזע־מאדערניזם בכלל, וועלכער האט מיט'ן אמת'ען פראָ־גרעס פון דער פרוי גארנישט צו טאָן און מיט איהר קאמף פאר גלייכבארעכטיגונג געווים ניט! פּארקערט, וואס די פרוי האלט זיך עסטעטישער, צארטער און פע־מיניסטישער איז דער געוועלשאפט, אלץ מעהר סימפּאטיען, געוויגט זי פאר איהר רע גערעכטע פארערונגען.

יעדענפאלס, אויב זי מוז אפילו קעמ־פען פאר איהרע רעכטע, איז דאס סיגאָ־רעטעל אין מויל ניט קיין קאמפּס־גע־וועהר, נאר אן אומעסטעטישע, אפּטמאל, דראפט און זעלבסט־באהערשונג, ווען דאס איז נייטיג.

דאס איינציגע מיטעל געגען דער פרויען־געוואוינהייט צו רויכערען, איז צו באזייטיגען די שעדליכע מאדע, לפחות, פון יונגען דור, און צו אנפיהרען א ברייט־טע פּראָפּאגאנדע צווישען די מיידלאך פון סעניאר האי־סקול עלטער געגען דעם פּיסטען אויסערליכען פּאזע־מאדערניזם בכלל. וועלכער האט מיט'ן אמת'ען פראָ־גרעס פון דער פרוי גארנישט צו טאָן און מיט איהר קאמף פאר גלייכבארעכטיגונג געווים ניט! פּארקערט, וואס די פרוי האלט זיך עסטעטישער, צארטער און פע־מיניסטישער איז דער געוועלשאפט, אלץ מעהר סימפּאטיען, געוויגט זי פאר איהר רע גערעכטע פארערונגען.

יעדענפאלס, אויב זי מוז אפילו קעמ־פען פאר איהרע רעכטע, איז דאס סיגאָ־רעטעל אין מויל ניט קיין קאמפּס־גע־וועהר, נאר אן אומעסטעטישע, אפּטמאל, אשטוסיסענדע דערשיינונג, וועלכע איז נארנטט קיין שמייכעלהאפטע העקאָמענדא־ציע פאר'ן קולטורעלען פראָגרעס פון דער פרוי און ערנסטמיט פון איהרע פארלאנ־גען.

שווער איז צו באצווינגען די שער־ליכע "סטיילישקייט" ביי עלטערע פרויען וועלכע זענען שוין צוגעבונדען צו דער תאוה פון רויכערען דורך פיזיאָלאָגישע און אנדערע פאקטאָרען פון "געפערליכען עלטער".

אבער מיר האבען געגען קולטור־אויז־דערציהונגס־מיטלען צו באפרייען דעם יונגען דור פרויען פון דער שעדליכער פּאזע און תאוה, ווייל זי האט אויף זיי־ער גערעכטע פארערונגען.

יעדענפאלס, אויב זי מוז אפילו קעמ־פען פאר איהרע רעכטע, איז דאס סיגאָ־רעטעל אין מויל ניט קיין קאמפּס־גע־וועהר, נאר אן אומעסטעטישע, אפּטמאל, ברייגנט קינדער אויף דער וועלט!

איז דאס רויכערען פון „סטיילישע" פרויען א פּאזע פון מאדערניזם אדער א תאוה?

פון מאריע איבערהעמס.

ביי דער "סטיילישער" פרוי, וועלכע כע זוכט צו דעמאָנסטרירען איהר זיינען פאר גלייכבארעכטיגונג דורך אויסערליכ־כער "זעלבסט פארמאנסיפּיגונג", איז דאס רויכערען געוואָרען א מין נייטוועניג־קייט, ווי א גוד געזעץ, אין באמער פון "מצוה", ווי צו "באבען" זיך דיר האר, צו טראגען מענערישע אפּאליישען אדער הויזען־ריעק. אין דער צייט אבער, וואס די שיינגעל־מאדע אדער דער מאנסבילישער הוט זענען ניט מעהר, ווי אז אומשעדליכ־כע פּאזע פון מאדערניזם, איז דאס רויי־כערען ביים שוואבען מין געוואָרען א שעדליכע ליידענשאפט, אין אפּט — אויב איהר ווילט — א סטיטיל פאר אן אומ־באפריידיגטען באגעהר.

עס רויכערען היינט ניט בלויז ראָ־יזקע טאנגעבערינס, באהעמישע טיפען, מינכטלערינס אדער עלטערע "אידעאל־ס", וואס זוכען נאָך אויסצוניצען דעם לעצטען טראפּען יוגענט אין דער גע־זעלשאפט, נאר אויך פשוט'ע האי־סקול מיידלאך און פּרעטענזיעס, וואס פאנטאזי־ען פון צוקונפטיגע ראָמאנען און גוד־טיימס, און קוקען ניט אפילו אויף זייערע שוואכע לונגען און לייכטע קעפּלאך דער־ביי.

ווער דערמוטיגט זיי דערצו? פון דער מענער־וועלט. קען זיי קיין אנדערער ניט רעקאָמענדירען צו רויכערען, ווי נאר א לייכטזיניגער קאוואלירעל מיט ניט קיין רייגע אבזיכטען. זייערע טאטעס און ברידער, קרובים און אמת'ע פריינט וועלען זיי ניט בלויז ניט דערמוטיגען צו אזא געוואוינהייט, נאר אפשלאגען דער־פון, אדער לכתחילה דאס ניט צולאָזען. פון זייערע לערער איז שוין אפּגערעדט, אז זיי זענען די שטארקסטע געגנער פון תלמידות מיט קנאָרעטען אין די ליסע־לאר. על פי רוב "ירש'ענען" די יונגע מיידלאך אזא טבע און מאָדע פון רויכע־רען ניט מענער, נאר פון פרויען, ווי פון עלטערע חבר'טעס און כל־חמימים מאָ־דערנע לעקטערעס. אדער באקאנטע קינסטלערינס. פונקט ווי איין פרוי האט תמיד א לוסט צו טראגען אזעלכע קליי־דער: היט און צייערונג, ווי די צווייטע, אום צו ווערען אטראקטיווער אין דער זע־זעלשאפט. אזוי האט זי א חשק אויך נאכצומאכען די מאדעס, חנ'לאך, פּאָ־זעס און געוואוינהייטען פון א צווייטער מאן, ווייל די פרוי האט אין זיך מעהר קנאה און אייפערזוכט, ווי א מאן. אזן ווייל נאר אויסזעהן אין דער עפענטליכ־קייט, אזוי ווי די שעהנערע אדער די אויי־סערגעוועהנליכע פרוי. וואס ווארפט זיך מיט עפּעס א זשעסט אדער א סטייל, אויעט די סומע שוין איבער א מיליאָן דאָלאר.

3) זאמעל אקציעס — עס איז אויך שוין געוואָרען א טראדיציע צו מאכען אין געוויסע טעג זאמעל־אקציעס פאר'ן נאציאנאל פאנד. די טעג זענען ימים נוראים, חנוכה, פורים, כ' תמוז און תשעה באב. פרייוויליגע זאמלער געהען פון הויז צו הויז און זאמלען געלדער פאר דעם נאציאנאל פאנד. עס ווערט אויך גע־זאמעלט געלדער פון נדרים ביי עליות און ביי הזכרת נשמות אין שוהל. אין א טייל שטעדט ווערען אויך איינגעארדענט באַ־זארען פאר'ן נאציאנאל פאנד. עס איז אויך פאראן אין פיעל ערטער א מנהג צו דערלאנגען א שעהנע כתיבה צו חתן כלה און צו זאמלען דארט געלט פאר'ן נאַ־ציאנאל פאנד. אזוי זענען פאראן אויך פיעל אנדערע אונטערנעהמונגען אין פאר־שידענע שטעדט און לענדער.

4) ירושות — א גרויסער איינקונפט פאר'ן נאציאנאל פאנד שטאמט אויך פון ירושות. וואריטע אידען פארשטעהען, אז איידער זיי געהען אוועק פון דער וועלט זאָלען זיי עפּעס געבען פאר'ן אידישען פאָלק, און די בעסטע מתנה איז צו געבען עס פאר'ן נאציאנאל פאנד וואס ווערט ארום די ערד פון ארץ ישראל, אזוי ארום ווערט פארבונדען דער נאמען פון נדבן אויף אייביג מיט גאולת הארץ.

אט זענען א פאר נעמען פון די וואס נאציאנאל פאנד:

לאָאל נאָן ז'ל, מאָלטוע 17,000 פונט
בריך כהנא ז'ל, רומעניען 6,000 „
ל. לאוועבלום ז'ל, עננלאנד 4,000 „
ה. לעווינסאָן ז'ל, א"י — 3,400 „
דוד אוז אפּניע וואלפסאָן ז'ל 3,000 „
צבי מילער ז'ל, אמעריקע 2,882 „
חיים כהן ז'ל, פּוילען — 2,300 „
ה. באמידא ז'ל, נריסענלאנד 2,000 „

ש. ל. ציטראן

דעראינערונגען און געדאנקען
פון נתן סטאלניץ

ש. ל. ציטראן איז דאָן אויך געווע־זען פיעל אנדערע פון אונז מיט דער פילס־טער האפנונג אז דער פאלשטענדיגער נאהמען פון ציוניסטישען אידעאל וועט נאָך ערשט נאכקומען און אנטוויקעלט דעם גע־דאנק אז נאָך אלע גלענצענדע ערפאָלגען וואס דער ציוניסטישער געדאנק האט ביי יענער צייט עגהאט וועט ער ערשט אפ־האלטען דעם אמת'ן רעכטען נאָהמען וואו ער וועט צו זיך צוציהען דעם רצון פון גאנצען פאלק.

* *

"דער דאזיגער רצון — איז געווען ציטראנס מיינונג — קען אבער באהער־שען דאס פאלק נאר בעת ער וועט קומען צו דער אנערקענונג, אז אין גלות איז פאר דעם אידישען פאלק אונטעדליך יערע נאָר ציאנאלע שאפונגס און בויאונגס ארבייט, ביי אלע מעגליכע רעוויטיגען בלייבט דער גורל פון אידען איין און דער זעלבער באזונדערס געפעהרליך איז פאר דעם איי־דען די פרעמדע סביבה, וועלכע מיז אין זיך פארשלינגען זיין נאציאנאלע שאפענ־דע און פּראָדוקטיווע קרעפטען. דאס אידי־שע פאלק מוז זיך באשאפען אן איינענע סביבה פריי פון יעדער פרעמדער השפעה, פון יעדען פרעמדען דרוק, אזא סביבה איז געמאלט נאר אין ארץ־ישראל".

און ווען די פארווירקליכונג פון דאָ־זיגען חלום איז מיט איינמאל דורך א בייזען שכן צוריק צעשטערט געוואָרען און אזוי שרעקליך פארביטערט און פארצווייי־פעלט געמאכט די אלע זיסע האפנונגען פון אידישען פאלק, האט עס זיכער צו־שטארק אנגערופען אויף דעם אלטען גרויסען חובב ציון און דאס איינענטליך וואלט איך זאגען האט געמאכט איבער־רייסן איינגאנצען די צארטע סטרונגס פון ציטראנס וואריטער אידישער הארץ אוז אזוי שנעל געבראכט זיין נאר פּלוצלימנע טויט.

גרויס כבוד זיין ענדענקען!

ארבייטער פון 40

(פארזעצונג פון פיידיש 4)

טעגליך אן אויף אזעלכע פעלץ. אין דער ביורא האבען זיך שוין געמעלדעט העכער 750.000 ארבייטסלאזע, פאר וועלכע דע ביורא זוכט צו קריגען באשעפטיגונג, און ארום 25 פּראָצענט פון די אפּליקאנטען פאר ארבייט זענען אין עלטער פון 40 יאהר אדער מעהר.

אמת, עס איז גאנץ שווער אונטער די אומשטענדען צו קריגען שטעלעס פאר יונגע מענשען. אבער נאָך שווערער אוז צו קריגען שטעלעס פאר ארבייטער וואס זענען 40 אדער עלטער. מענען זיי אפילו זיין געאיבטע פאכלייט. און נאָך ער־גער איז וואס גראדע זיי נויטיגען זיך אנ־מערקען אין ארבייט. די מערסטע פון זיי זענען פארהייראט אין האבען גרויסע פאמיליעס, וועלכע זענען אפהענגיג פון זייערע פארדינסטען.

אט איז אן אינטערעסאנטער פאל, וועגען וועלכען ער דערציהלט:

אין ביורא איז אריינגעקומען א פרוי וועלכע האט זיך געגרוטיגט אין א הויזיג פרוי און אויך העלפען אכטונג געבען אויף דריי קינדער. ווען אן אנגעשטעלטע האט גענומען נאכזוזען די רעקאָרדס פאר אזא פרוי, האט דערוויל די פרוי געמעלדעט, אז מען זאָל איהר חלילה ניט געבען קיין פרוי אין עלטער פון 30 יאהר, ווייל זי וואלט בעסער פארנעעמען א איינערע פון ארום 23 אדער 25 יאהר.

דערביי איז געשטאנען א מיטעל־יעהריגע פרוי וואס האט זיך געגרוטיגט אין ארבייט, האט זי אויסגערופען:

"מיר ווילט איהר ניט. איך טויג שוין ניט, ווייל איך בין עלטער פון 30 יאהר. דאך האב איך אויסגעהאדעוועט פיער איינענע קינדער און ווייס ווי אזא אכטונג צו געבען אויף א הויז".

דאס איז בלויז איינער פון די חונ־דערטער, טויזענטער פעלץ. פּלאנעוועט טאָקע מר. ריביקי צו פארדופען א פאנ־פערענץ, אויף וועלכער מען זאָל באראַ־טען די פראגע: "וואס זאָל מען טאָן מיט אן ארבייטער פון 40 יאהר אוז עלטער?"

מואווינג נאטיס
דר. מ. פיזוניק
דענטיסט
אנאנסירט דאס ער מופט איבער זיין אָפיס דעצעמבער דעם ערשטען
אין דעם נייעם בילדינג
455 ספּעדיינע עוו.
קאָרנער קאָלעדזש סט.
דער יעצטיגער טעלעפאָן נומער איז:
עדעלייד 4067

איז דאס רויכערען פון „סטיילישע" פרויען א פּאזע פון מאדערניזם אדער א תאוה?

פון מאריע איבערהעמס.

ביי דער "סטיילישער" פרוי, וועלכע כע זוכט צו דעמאָנסטרירען איהר זיינען פאר גלייכבארעכטיגונג דורך אויסערליכ־כער "זעלבסט פארמאנסיפּיגונג", איז דאס רויכערען געוואָרען א מין נייטוועניג־קייט, ווי א גוד געזעץ, אין באמער פון "מצוה", ווי צו "באבען" זיך דיר האר, צו טראגען מענערישע אפּאליישען אדער הויזען־ריעק. אין דער צייט אבער, וואס די שיינגעל־מאדע אדער דער מאנסבילישער הוט זענען ניט מעהר, ווי אז אומשעדליכ־כע פּאזע פון מאדערניזם, איז דאס רויי־כערען ביים שוואבען מין געוואָרען א שעדליכע ליידענשאפט, אין אפּט — אויב איהר ווילט — א סטיטיל פאר אן אומ־באפריידיגטען באגעהר.

עס רויכערען היינט ניט בלויז ראָ־יזקע טאנגעבערינס, באהעמישע טיפען, מינכטלערינס אדער עלטערע "אידעאל־ס", וואס זוכען נאָך אויסצוניצען דעם לעצטען טראפּען יוגענט אין דער גע־זעלשאפט, נאר אויך פשוט'ע האי־סקול מיידלאך און פּרעטענזיעס, וואס פאנטאזי־ען פון צוקונפטיגע ראָמאנען און גוד־טיימס, און קוקען ניט אפילו אויף זייערע שוואכע לונגען און לייכטע קעפּלאך דער־ביי.

ווער דערמוטיגט זיי דערצו? פון דער מענער־וועלט. קען זיי קיין אנדערער ניט רעקאָמענדירען צו רויכערען, ווי נאר א לייכטזיניגער קאוואלירעל מיט ניט קיין רייגע אבזיכטען. זייערע טאטעס און ברידער, קרובים און אמת'ע פריינט וועלען זיי ניט בלויז ניט דערמוטיגען צו אזא געוואוינהייט, נאר אפשלאגען דער־פון, אדער לכתחילה דאס ניט צולאָזען. פון זייערע לערער איז שוין אפּגערעדט, אז זיי זענען די שטארקסטע געגנער פון תלמידות מיט קנאָרעטען אין די ליסע־לאר. על פי רוב "ירש'ענען" די יונגע מיידלאך אזא טבע און מאָדע פון רויכע־רען ניט מענער, נאר פון פרויען, ווי פון עלטערע חבר'טעס און כל־חמימים מאָ־דערנע לעקטערעס. אדער באקאנטע קינסטלערינס. פונקט ווי איין פרוי האט תמיד א לוסט צו טראגען אזעלכע קליי־דער: היט און צייערונג, ווי די צווייטע, אום צו ווערען אטראקטיווער אין דער זע־זעלשאפט. אזוי האט זי א חשק אויך נאכצומאכען די מאדעס, חנ'לאך, פּאָ־זעס און געוואוינהייטען פון א צווייטער פרוי, מעהר ווי די אויפפיהרונג פון א מאן, ווייל די פרוי האט אין זיך מעהר קנאה און אייפערזוכט, ווי א מאן. אזן ווייל נאר אויסזעהן אין דער עפענטליכ־קייט, אזוי ווי די שעהנערע אדער די אויי־סערגעוועהנליכע פרוי. וואס ווארפט זיך מיט עפּעס א זשעסט אדער א סטייל, אויעט די סומע שוין איבער א מיליאָן דאָלאר.

3) זאמעל אקציעס — עס איז אויך שוין געוואָרען א טראדיציע צו מאכען אין געוויסע טעג זאמעל־אקציעס פאר'ן נאציאנאל פאנד. די טעג זענען ימים נוראים, חנוכה, פורים, כ' תמוז און תשעה באב. פרייוויליגע זאמלער געהען פון הויז צו הויז און זאמלען געלדער פאר דעם נאציאנאל פאנד. עס ווערט אויך גע־זאמעלט געלדער פון נדרים ביי עליות און ביי הזכרת נשמות אין שוהל. אין א טייל שטעדט ווערען אויך איינגעארדענט באַ־זארען פאר'ן נאציאנאל פאנד. עס איז אויך פאראן אין פיעל ערטער א מנהג צו דערלאנגען א שעהנע כתיבה צו חתן כלה און צו זאמלען דארט געלט פאר'ן נאַ־ציאנאל פאנד. אזוי זענען פאראן אויך פיעל אנדערע אונטערנעהמונגען אין פאר־שידענע שטעדט און לענדער.

4) ירושות — א גרויסער איינקונפט פאר'ן נאציאנאל פאנד שטאמט אויך פון ירושות. וואריטע אידען פארשטעהען, אז איידער זיי געהען אוועק פון דער וועלט זאָלען זיי עפּעס געבען פאר'ן אידישען פאָלק, און די בעסטע מתנה איז צו געבען עס פאר'ן נאציאנאל פאנד וואס ווערט ארום די ערד פון ארץ ישראל, אזוי ארום ווערט פארבונדען דער נאמען פון נדבן אויף אייביג מיט גאולת הארץ.

אט זענען א פאר נעמען פון די וואס נאציאנאל פאנד:

לאָאל נאָן ז'ל, מאָלטוע 17,000 פונט
בריך כהנא ז'ל, רומעניען 6,000 „
ל. לאוועבלום ז'ל, עננלאנד 4,000 „
ה. לעווינסאָן ז'ל, א"י — 3,400 „
דוד אוז אפּניע וואלפסאָן ז'ל 3,000 „
צבי מילער ז'ל, אמעריקע 2,882 „
חיים כהן ז'ל, פּוילען — 2,300 „
ה. באמידא ז'ל, נריסענלאנד 2,000 „
הערמאן קאָנהיים ז'ל אמער. 2,000 „
דר. נאדראָן קלאטשקא ז"ל,
אמעריקע — — — 2,000 „
טשארלס נאדפיעלד ז"ל,
אמעריקע — — — 2,444 „
יואל לעוויי ז"ל, עננלאנד 1,755 „
מענדיל פאנער ז'ל, עננלאנד 1,418 „

5) סטעמפּס אדער מארקען — באלד נאָך דער גרינדונג פון נאציאנאל פאנד האט מען ארויסגעלאזען סטעמפּס וואס מען זאָל אנקלעבען אויף בריעף און אויף פארשידענע אקטען. די ערשטע סטעמפּס האבען געהאט א מען דוד צייכען. די סטעמפּס זענען באלד געוואָרען פאפולער און האבען אויך געקראָגען א גלעט ווערט. אין פיעל ערטער האט מען עקסטרא אויף יומים נוראים געשיקט וואונש־בריעף מיט אזעלכע סטעמפּס, און אזוי האט מען אויך געמאכט א געברויך אויף די סטעמפּס ביי אנדערע געלעגענהייטען. אין דער צייט פון דער מלחמה האבען די אי־דישע פאלאָניעס גענוצט די סטעמפּס אויף צושיקען בריעף פון אין קאלאָניע אין דער צווייטער אלס רעגולערע סטעמפּס.

דער באגרינדער פון דער סטעמפּס אינסטיטוציע איז געווען דער פארשטאָר־בענער קרעמענציקי, וועלכער איז אויך געווען דער ערשטער מענעדזשער פון נאָ־ציאנאל פאנד, אבער כאטש מען האט שוין ארויסגעגעבען פארשידענע סאָר־טען פון סטעמפּס האבען זיי אבער קיין גרויסען איינקונפט ניט געבראכט, בלויז אין א טייל לענדער בראנגען זיי נאָך עפּעס אריין, אין מענערע האט מען אריינ־געקראָגען פון סטעמפּס אין פיסקאל יאהר ווי: 1928־1929 — די סומע פון 510,14 דאָלאר.

אט די מיטלען צוזאמען מיט דעם נאָלדענעם בוך זענען די הויפּט איינ־קונפט קויעלען פון נאציאנאל פאנד. יע־דער איד האט אלזאָ א מעגליכקייט צו צו העלפען אויסלייזען די ערד פון ארץ ישראל אויף אינעם פון די פארשידענע מיטלען און צו פארבינדען אויף אייביג זיין נאמען מיט דעם לאנד פון די אידען. דאס איז דער שעהנסטער מאט וואס א איד קאן מאַן פאר זיין פאלק, וואס ער זאָל דערביי האבען א גרויסע באלוינונג ווילנער מאהיקאנער פון דער העברעאישער און אידישער ליטעראטור, און ווער עס האט נאכגעפאָלגט די פיעלע אומצעהליגע אדער א מיטיק, אדער א קאמבמעשער מאדע, מעהר אין די אינען, ווי זי. רויי־כערען, ווי געוואנט, אין אבער בעהר רויש־מיטעל, ווי אנדערע מאדעס. אין ווער עס געוואוינט זיך צו צו דעם, קען ער פון דער ליידענשאפט אזוי גיך ניט פטור ווע־רען, פונקט ווי א שבור פון זיין חשק צום טרינקען!

און די יונגע פרוי איז צו סטיטולי־רען איהרע געהיימע באנעהרען מיט ערוואצטיטלען מעהר געוויגט. ווי דער מאן, ווייל דער לעצטער האט ניט אזא בושה־געפיהל, ווי די פרוי, און זיין קאנ־ווענציאנעלע מאָראל ווערט פון דער גע־זעלשאפט אזוי ניט באוואכט, ווי די מדות פ